

STRATEGIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE ČR 2021+ DOSTÁVÁ ZÁKLADNÍ OBRYSY V PODOBĚ NÁVRHOVÉ ČÁSTI

Zdeněk Opravil

Článek pojednává o základních principech a metodickém postupu během tvorby návrhové části Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+. Pozornost je zaměřena na bližší seznámení s metodickými otázkami, které byly vodítkem pro Ministerstvo pro místní rozvoj, zda se ve Strategii regionálního rozvoje ČR 2021+ (dále „SRR ČR“) tématem zabývat či nikoli. Článek seznamuje čtenáře rovněž s aktuální podobou typových opatření jednotlivých strategických (územních) a specifických cílů.

V posledním čísle časopisu Urbanismus a územní rozvoj byly čtenářům představeny aktuální informace o tvorbě na národním strategickém dokumentu v oblasti regionálního rozvoje, kterým je Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+. Výraznou změnou v tvorbě dokumentu, oproti současné platné SRR ČR 2014-2020, je silný důraz na územní přístup, který se odráží v návrhové části, kde strategické cíle jsou členěny na pět územních cílů (metropolitní území, aglomerace, regionální centra a jejich venkovské zázemí, strukturálně postižené kraje a hospodářsky a sociálně ohrožená území). Cílem článku je čtenářům představit základní kontury navržených typových opatření jednotlivých strategických cílů vč. metodického postupu při určení územní dimenze v jednotlivých tématech.

Hlavním smyslem SRR ČR 21+ je identifikovat, ve kterých tematických oblastech je potřebný, respektive žádoucí, územní přístup a definovat, jaké rozdílné nástroje (intervence) by měly být realizovány v různých typech území. Cílem je zajištění konkurenceschopnosti, snižování regionálních rozdílů a udržitelného rozvoje regionů. Pro zjištění, zda tematická oblast má územní dimenzi¹⁾ a má být na ni zaměřena pozornost v SRR ČR 21, byly pro účely dokumentu vytvořeny základní testovací otázky. Důležité je upozornit, že nebylo nezbytně nutné, aby odpovědi na všechny otázky byly kladné. Otázky byly otestovány na pracovních skupinách, které byly zřízeny pro tvorbu tohoto dokumentu. Základní testovací otázka zní:

1) Důležitost/významnost řešení daného tématu z národní úrovně. Jedná se o téma, které je nutné řešit intervencemi z národní úrovně (tj. nejedná se problém lokálního charakteru).

Účelem otázky bylo stanovit řád významnosti tématu, kdy jednotlivé témata lze členit podle míry jejich dopadu (významu) přinejmenším na globální, evropský, národní, regionální nebo lokální řád. SRR ČR 21+ chceme řešit primárně aspekty národní významu. Např. se jedná se o posilování silných stránek regionu, jejich rozvojového potenciálu, tím

bude posilována konkurenceschopnost a dorovnání mezikrajských rozdílů např. rozvoj znalostní ekonomiky především v území, které mají největší potenciál nebo podpora podnikání a podnikavosti v území s deficitem.

2) Téma má určitá územní specifika (v odlišných územních kontextech je nutné jiné řešení) nebo má odlišné územní důsledky (tj. intervence provedená z národní úrovně se projeví odlišným způsobem v odlišných typech území, případně národní intervence musí být koncipována tak, aby směřovala k dosažení různých cílů v různých územích).

SRR ČR 21+ je dokument, který definuje, ve kterých oblastech/tématech je vhodné uplatňovat nástroje v odlišných územních kontextech (tj. územní specifika) a které národní sektorové politiky mají mít rozdílné územní důsledky a je třeba do nich zakomponovat územní dimenzi. Příkladem různých řešení v jiných územních kontextech je zlepšování kvality ovzduší, kdy v metropolích a aglomeracích je problémem automobilová doprava, zatímco na ve venkovském prostoru nebo periferiích jsou problémem lokální topeniště.

Podobně posilování spolupráce ve výzkumu a vývoji mezi firmami a výzkumnými organizacemi bude spíše soustřeďovat a zohledňovat podmínky aglomerací a metropolí, i když venkovské či periferní firmy nebude znevýhodňovat. Naopak podpora podnikavosti jako obecného požadavku na národní úrovni bude v hospodářsky slabých a zaostávajících oblastech cílit na iniciování „tradičního“ podnikání a rozvoje řemesel, zatímco v aglomeracích a metropolích musí být soustředěna na inovační podnikání.

Ve sféře základního školství jsou cíle také odlišné v různých územích. Na periferiích jde o udržení škol, třeba i malých, v dostatečné dostupnosti a v co nejlepší kvalitě. Naopak v zázemích metropolí či aglomerací zvláště v blízkém zázemí je cílem, jak dostatečná kapacita, tak dostatečná rozmanitost, přičemž kvalita je zde považována za „plošné“, územně nespecifické téma.

1) Územně specifický přístup je chápán tak, že politiky, programy, či nástroje intervencí státu (nebo regulace ze strany státu) nepřistupují shodně k celému území ČR, ale mají buď v různých územích různé cíle, nebo jsou v různých územích nastavovány jinak nebo mohou mít v různých územích odlišné podmínky.

3) Je možné navrhnout nebo iniciovat řešení daného problému z národní úrovně.

SRR ČR 21+ v první řadě definuje takové úkoly, které jsou z národní úrovně (tj. ze strany ministerstev, či organizací zřizovaných státem) ovlivnitelné, ať už přímo, vlastními aktivitami státu nebo nepřímo tím, že stát bude iniciovat řešení, která mají v kompetenci ostatní hráči, např. samosprávy. Zároveň je úkolem dokumentu, v souladu se Zákonem č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů, stanovit doporučení krajům pro zaměření jejich rozvoje. Vzhledem k samosprávě krajů a obcí stát nebude a nemůže tato doporučení vynucovat.

Aktuální podoba návrhové části

Návrhová část SRR ČR 21+ je strukturována do logiky „*Vize – Globální cíl – Strategický cíl – Specifický cíl – Typové opatření – Aktivita*“.

Strategický cíl je nejvyšší úrovní návrhové části. Text u každého z cílů představuje dílčí vizi vývoje v daném cíli (typu území). **Specifický cíl** je definován s ohledem na potřeby a potenciály daného cíle a je zaměřen vždy na určité téma (např. ekonomika, doprava, veřejné služby apod.). Každý specifický cíl má své zdůvodnění, ze kterého by čtenář měl být schopen odvodit, proč je dané téma řešeno SRR ČR 21+, a zároveň v každém cíli je popsáno řešení problému. **Typové opatření** je nejnižší úrovní návrhové části. Představuje návrh opatření, která by mělo společně či jednotlivě uskutečňovat změny, uvedené v popisu specifického cíle. Soubor typových opatření představuje východisko pro návrh akčních plánů SRR ČR 21+, kde budou typová opatření rozpracována do konkrétních podporovaných aktivit. Typová opatření v SRR ČR 21+ proto nemají za cíl do detailu popsat všechny možnosti řešení, ale ukazují směr budoucího usměrňování rozvoje. Jednotlivá typová opatření jsou strukturována v následující logice: **Problém – Náplň – Cílový stav – Cílová skupina – Hlavní nositel – Další nositelé – Hlavní realizátoři**.

Strategický cíl 1

Mezinárodně konkurenceschopná metropolitní území adaptovaná na ekonomický, prostorový a populační růst (Silná metropolitní území)

Typová opatření jednotlivých specifických cílů odrážejí zaměření tematických oblastí, kterými jsou ekonomika, doprava, veřejné služby v dostatečném rozsahu a dostupnosti a územní rozvoj a životní prostředí. Mezi příklady typových opatření patří např. *podpora setrvání talentů a špičkových vědeckých kapacit, zkvalitnění napojení na evropské metropole, zlepšení dostupnosti mateřských a základních škol, efektivnější prostorový rozvoj metropolitních území nebo zlepšení klimatických podmínek v metropolitních územích*.

Strategický cíl 2

Aglomerace využívající svůj růstový potenciál a plnící úlohu významných krajských hospodářských, kulturních a akademických center (Aglomerace)

Typová opatření vycházejí ze stejných tematických oblastí jako u metropolí. Kategorie aglomerací je velmi heterogenní, zatímco některá města a jejich zázemí budou mít ambici udržet svou roli aglomerace a plnit roli silného krajského města, jiná města budou spíše směřovat k silným metropolitním územím. Specifická je role Ostravské aglomerace, která by v období po roce 1989 ztrácela populaci a čelila vysoké nezaměstnanosti spojené s útlumem tradičních průmyslových oborů, má ambici směřovat k socioekonomickým a inovačním charakteristikám Pražské a Brněnské metropolitní oblasti. Typová opatření jsou navržena v určité míře obecnosti, které by měly pomoci celé skupině měst k celkovému rozvoji. Mezi příklady typových opatření patří např. *účinnější využití ekonomického potenciálu aglomerací, zajištění kvalitního dopravního napojení na metropole a obslužnosti území aglomerací, podpora dostatečného rozsahu zdravotnických, sociálních a školských služeb nebo zvýšení podílu a kvality zelených ploch a zvýšení kvality a odolnosti zeleně*.

Strategický cíl 3

Hospodářsky stabilizovaná regionální centra představující snadno dostupná centra zaměstnanosti a obslužnosti příslušných funkčních regionů (Regionální centra a jejich venkovské zázemí)

Regionální centra jsou pojímána jako základ české sídelní soustavy, která jsou dědictvím několikasetletého historického vývoje osídlení českých zemí. Jsou charakteristická určitými rysy, mezi které patří např. významná role malých a středních měst. Jedná se o centra, která nabízejí služby a pracovní příležitosti pro své zázemí, které je v převážné míře venkovského charakteru. Zároveň tato centra plní nezastupitelnou roli v péči o krajinu a prostředí obce a udržitelné využívání krajiny. Mezi příklady typových opatření patří např.: *diverzifikace ekonomických činností v regionálních centrech a jejich zázemí, revitalizace brownfields, udržitelný cestovní ruch, zajištění koordinace dopravy v regionu, zajištění adekvátní dostupnosti zdravotních a sociálních služeb vč. terénních služeb, řešení problémů spojených se sociálně vyloučenými lokalitami ve venkovském prostředí, udržitelná péče o krajinu a vodní zdroje nebo zlepšení ovzduší ve venkovském zázemí regionálních center*.

Strategický cíl 4

Revitalizované a hospodářsky restrukturalizované regiony přizpůsobené a flexibilně reagující na potřeby trhu (Strukturálně postižené regiony)

Struktura cílů jsou v SRR ČR 21 přebírány již ze schváleného Strategického rámce hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje, který byl zpra-

cován na základě Usnesení vlády ČR č. 826 ze dne 19. října 2015. Mezi příklady cílů patří např. *rostoucí podniky schopné se vyrovnávat se změnami na globálních trzích, zvýšení objemu přímých zahraničních investic s vyšší přidanou hodnotou, podpora růstu inovační výkonnosti výzkumem a vývojem, zajištění kompetentních lidí (pracovníků) pro průmysl, služby a veřejnou správu, odstraňování bariér rozvoje souvisejících se sociální nestabilitou nebo revitalizace a regenerace území pro zdravější kvalitu obyvatelstva a lepší podnikání.*

Strategický cíl 5

Dobrá kvalita života v hospodářsky a sociálně ohrožených územích

Území daného cíle budou vymezována vždy pro účely akčních plánů SRR ČR 21+ tak, aby bylo možné lépe reagovat na jejich aktuální socioekonomickou situaci. SRR ČR 21+ ve své implementační části stanoví indikátory, zejména v ekonomické a sociální rovině, na základě nichž budou hospodářsky a sociálně ohrožená území vymezována. Akční plán SRR ČR 21+ stanoví tato území na úroveň správních obvodů ORP, kraje mohou tato území vymezit na nižší administrativní úrovni. Do této kategorie jsou zařazena i území bývalých vojenských újezdů. Mezi příklady typových opatření patří např.: *podpora drobného podnikání a malých a středních podniků, zajištění dopravní obslužnosti, řešení problému spojených se sociálně vyloučenými lokalitami a jejich předcházení, podpora komunitního života v obcích nebo zajištění služeb a občanské vybavenosti.*

Strategický cíl 6

Kvalitní plánování regionálního rozvoje přispívající k plnění cílů regionální politiky

Jedná se o jeden z cílů, který není územní, ale jedná se o průřezový cíl. Navržená typová opatření by měla plnit dané specifické cíle, kterými jsou zejména *posilování koordinace strategického a územního plánování, rozvíjení strategického plánování na bázi funkčních regionů a posilování spolupráce aktérů v území, zohledňování územní dimenze v rámci sektorových politik nebo zefektivňování výkonu veřejné správy.*

Metropolitní území, aglomerace a regionální centra a jejich venkovské zázemí mají stanoveny specifické cíle a typová opatření, která jsou vytvořena s ohledem na jejich problémy a potenciály. Každá obec spadá právě do jedné z těchto tří kategorií. Obce v zázemí metropolitních území, či aglomerací mohou využívat i typová opatření stanovená pro účely regionálních center a jejich venkovského zázemí. Území spadající do strukturálně postižených krajů (Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský), nebo do hospodářsky a sociálně ohrožených území mohou současně využívat specifické cíle a typová opatření stanovená pro metropolitní území, aglomerace, regionální centra a jejich venkovské zázemí a pro strukturálně postižené kraje a hospodářsky a sociálně ohrožená území. Znamená to, že jedna obec může spadat nejvýše do tří typů území, resp. strategických cílů.

V průběhu podzimu 2018 bude MMR, ve spolupráci s ministerskými resorty a územními partnery, primárně pracovat na tvorbě implementační části, která bude definovat základní směr realizace navržených typových opatření. Konečnou podobu materiálu chce MMR předložit na přelomu ledna a února 2019 do připomínkového řízení.

*Mgr. Zdeněk Opravil
Odbor regionální politiky
Ministerstvo pro místní rozvoj*

ENGLISH ABSTRACT

Strategy of Regional Development ČR 2021+ is being outlined, by Zdeněk Opravil

This article comments on the main principles and methodological procedures used for the creation of the draft of Strategy of Regional Development ČR 2021+. Major attention is focused on methodological questions discussed by the Ministry of Regional Development in order to choose topics the Strategy will deal with. Also, the article presents model measures currently applied for strategic, spatial and specific objectives.